

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
ОНУ імені І. І. Мечникова
проф. Вячеслав ТРУБА

2025 р.

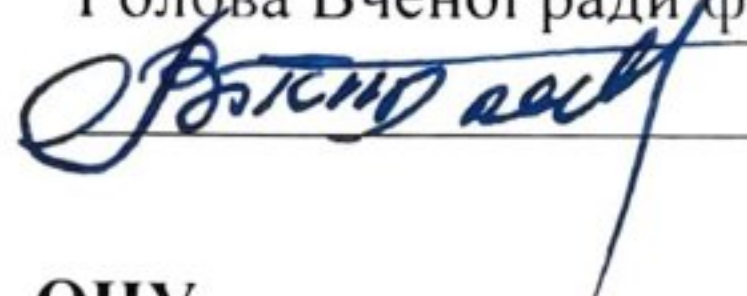
ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступу на навчання для здобуття
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність СЗ Міжнародні відносини ОП «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
на основі освітнього ступеня бакалавр, магістр
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст)

Схвалено на засіданні Вченої ради
Факультету міжнародних відносин,
політології та соціології

Протокол № 5 від «13» березня 2025 р.

Голова Вченої ради факультету МВПС

 Віктор ГЛЕБОВ

ОНУ

2025

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий іспит – форма вступного випробування, для конкурсного відбору осіб для здобуття ступеня магістра, які вступають на основі здобутого ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста). Організація та проведення вступного випробування відбувається у порядку визначеному Порядком прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2025 року № 168 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 26 лютого 2025 року за № 15/41360 та Положенню про приймальну комісію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Мета вступного випробування за спеціальністю С3 Міжнародні відносини: оцінка та перевірка знань, умінь, навичок – базових (вихідних) компетенцій для опанування ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Вимоги до рівня підготовки здобувачів: знання еволюції політичних доктрин, теорії політики, теорії міжнародних відносин, глобальної та регіональної політики; вміння збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

Форма фахового іспиту – тестування.

Підготовка програми фахового іспиту, розробка тестових завдань та проведення іспиту здійснюється фаховою атестаційною комісією факультету міжнародних відносин, політології та соціології (наказ № 420-18 від 28.02.2025 р.).

1. ЗМІСТ ФАХОВОГО ІСПИТУ

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ВЧЕНЬ.

Політичні вчення в період Ренесансу.

Нове бачення людини, рівня її свободи, прав і обов'язків в епоху Ренесансу. Ідеї італійського мислителя Н. Макіавеллі. Політичний трактат «Державець». Теорія державного суверенітету Ж. Бодена у праці «Шість книг про республіку». Представники раннього утопічного соціалізму – Т. Мор та Т. Кампанелла. Уявлення про справедливий суспільний устрій в «Утопії» Т. Мора. Т. Кампанелла та його праця «Місто сонця».

Політична думка в Європі Нового часу.

Концепція «природного права» Г. Гроція. Раціоналістичний світогляд як основа його політичної доктрини. Т. Гоббс та його вчення про державу в книзі «Левіафан». Фундатор класичного лібералізму Дж. Локк. Політичні ідеї Дж. Локка у «Двох трактатах про державне правління». Концепція суспільного договору Ж.-Ж. Руссо. Географічний детермінізм Ш.Л. Монтеск'є.

Політична думка України в ХІХ – перш. пол. ХХ ст.

Кирило-Мефодіївське товариство і політичні погляди його представників (М. Костомаров, О. Маркович, Т. Шевченко та ін.). Ідея слов'янського єднання в історико-політологічній концепції М. Костомарова. Концепція вітчизняного лібералізму М. Драгоманова. Теорія національного самовизначення українського народу в політологічній спадщині М. Грушевського. Політичні погляди В. Винниченка у працях «Відродження нації» та «Заповіт борцям за визволення».

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ.

Виникнення та формування неоліберальних ідей.

Концептуальне оформлення неолібералізму. Визначення різниці між лібералізмом та неолібералізмом. Тракткування цінності «свободи» в неолібералізмі. Становлення соціального лібералізму та роль кейнсіанства. Неоліберальні погляди Дж. К. Гелбрейта. Паризька школа неолібералізму,

погляди Ж.-Л. Рюефа. Формування концептів «держави загального добробуту» та «соціальної ринкової економіки». Ордолібералізм як один із напрямів неолібералізму. Основні ідеї В. Ойкена, А. Мюллер-Армака, Л. Ерхарда. Австрійська школа неолібералізму: представники та основні ідеї. Внесок Чиказької школи в теорію та практику неолібералізму. Основні ідеї М. Фрідмана.

Головні ідеї представників неоконсерватизму.

Консерватизм у поглядах мислителів першої половини XX ст. Основні ідеї Ю. Еволи. Умови виникнення неоконсервативної політичної ідеології, її основний зміст та засновники. Соціальна база неоконсерватизму. Основні принципи економічної та соціальної політики неоконсерваторів. Характеристика основних моделей неоконсерватизму: «рейганоміка» та «тетчеризм». Зовнішньополітичні орієнтири неоконсерваторів кінця XX – поч. XXI ст. Зміст теорії «освіченого консерватизму» Г.- К. Кальтенбруннера.

Основні ідеї сучасного націоналізму.

Історична еволюція та сучасні наукові школи націоналізму кінця XX - поч. XXI ст. (Е. Кедурі, Е. Д. Сміт, Е. А. Геллнер, Г. Кон). Типологія націоналізму Дж. Келласа: історичні та географічні типи, типи за формою та інтенсивністю діяльності. Ідеологічні концепції сіонізму (Т. Герцль). Ідеологічні засади та практика афроамериканського (М. Гарві, М. Л. Кінг, М. Літл, «Чорні пантери»), індійського (М. К. Ганді), антиколоніального та постколоніального націоналізмів (В. Дюбуа, М. К. Асанте).

Політичні ідеї представників доктрини глобалізму.

Етапи становлення та основні школи глобалізму. Класична школа глобалізму. Глобалізація та глокалізація у концепції Р. Робертсона. Школа гіперглобалістів. Революційний глобалізм К. Омас. Концепція «Плаского світу» Т. Л. Фрідмана. Основні позиції концепції глобалізму Дж. Ная та Р. Кеохейна. Політичні ідеї революційних глобалістів. Сутність нової епохи «фрагментації» за Дж. Розенау. Політичні ідеї представників скептичного підходу до глобалізації (П. Герст, Г. Томпсон, Р. Гілпін).

Доктрина фемінізму: сутність та представники.

Історичні витоки формування сучасного феміністичного доктринального підходу. Сутність та еволюція доктрини фемінізму. Фемінізм «першої хвилі» (Е. Гольдман, К. Цеткін, А. Колонтай): основні політичні ідеї. Фемінізм «другої хвилі» (С. де Бовуар, Б. Фрідан): головні проблеми, відображені у роботах представників. Ідеї представників «третьої хвилі» (Р. Уолкер, С. Фалуді, А. Менегетті). Сучасний феміністський підхід до вивчення зовнішньої політики та міжнародних відносин.

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ.

Держава: поняття та ознаки.

Поняття держави. Історія держави, виникнення перших держав. Основні концепції походження держави: теологічна (А. Блаженний, Т. Аквінський) патріархальна (Арістотель, Конфунцій, Р.Фільмер), договірна (Г.Гроцій, Т.Гоббс, Дж.Локк, Б.Спіноза, Ж.-Ж. Руссо), насильницька (Л. Гумплович, Є.Дюрінг), психологічна (Г. Тард, Л. Петржицький, Ж.Бюрдо), органічна (Р.Вормс, А. Шеффле), соціально-економічна (Г. Чайлд, К. Вітфогель, Р. Галлер, К. Маркс). Ознаки держави: суверенітет, територія, населення, публічна влада, легальний примус, право, наявність власної символіки (прапор, герб, гімн). Функції держави: зовнішні (оборонна, дипломатична) та внутрішні (економічна, політична, адміністративно-управлінська, інтегративна, соціальна, культурно-виховна, правоохоронна, нормотворча, екологічна). Форми держави. Типологія.

Форми державного правління.

Форми державного правління: монархія, республіка. Монархія як форма державного правління. Різновиди монархій: абсолютна монархія, конституційна монархія. Республіка як форма державного правління. Типи республік: президентська, парламентсько-президентська, президентсько-парламентська, парламентська. Форма державного правління в сучасній Україні.

Політичні режими та їх типи.

Поняття політичного режиму. Типологізація політичних режимів. Демократичні й автократичні політичні режими, їхні ознаки. Форми демократії. Становлення демократичних політичних режимів у

посткомуністичних країнах, кейс України. Авторитарний політичний режим, його розвиток, ознаки та різновиди. Поняття та ознаки тоталітарного політичного режиму. Форми тоталітарних режимів. Значення силових структур в процесі формування тоталітарних режимів. Роль ідеології у становленні та функціонуванні тоталітарних режимів; розподіл на ліві та праві.

Партійні системи

Поняття політична партія. Функції політичних партій. Класифікація політичних партій. Поняття партійних систем. Типи партійних систем: однопартійна, двопартійна, багатопартійна. Класифікація партійних систем за Дж. Сарторі: однопартійна, гегемоністська, домінування, двопартійна, обмеженого плюралізму, поляризованого плюралізму, атомізована. Партійна система сучасної України.

Виборча система сучасної України.

Поняття «виборча система». Типи виборчих систем: пропорційна, мажоритарна. Вибори президента України. Вибори до Верховної ради України. Суб'єкти виборчого процесу в Україні.

РОЗДІЛ 4. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Школа «політичного реалізму».

Природній стан міжнародних відносин за «політичними реалістами». Державницький характер класичного реалізму. Категорії сили (power) та безпеки як ключові. Різноманітні трактування категорії сили. Імператив національно-державних інтересів. Класики політичного реалізму. Баланс сили як ключовий підхід реалістів до проблем міжнародної безпеки. Дилема безпеки, концепція гри з нульовою сумою тощо. Розвиток реалізму на сучасному етапі. Структурний реалізм. Неореалізм.

Школа «політичного ідеалізму».

Основні принципи школи «політичного ідеалізму»: моралізм (схильність людей до співробітництва), оптимізм (відсутність невідворотності конфлікту) та універсалізм (необхідність впровадження норм міжнародного права та посилення ролі міжнародних організацій). Принцип

колективної безпеки як основний принцип ідеалістів. Постулат ролі міжнародного права та наголошення на значенні міжнародних організацій. Поняття міжнародного співтовариства, спільних інтересів. Необхідність скорочення військових арсеналів, контролю над озброєннями. Імператив пошуку невійськових шляхів вирішення міжнародних протиріч.

Системний підхід до міжнародних відносин.

Специфіка системного підходу та системного аналізу у вивченні міжнародних відносин. Головні принципи системного аналізу. Поняття структури системи. Структура глобальної системи міжнародних відносин у пост-біполярний період. Внутрішнє та зовнішнє середовища системи. Категорії середовища, базису та надбудови. Поняття елементів, центрів сили та центр-силових взаємовідносин. Функція компенсаторних процесів. Закон гомеостазису системи. Типологія систем міжнародних відносин.

Функціоналізм.

Теоретичні підвалини концепції функціоналізму. Девід Мітрані. Акцент на пошук шляхів до співробітництва. Заклик до деполітизації міжнародних відносин. Приклади неполітичного співробітництва акторів на міжнародній арені. Наголос на необхідності відходу міжнародних відносин від суто міждержавних. Наднаціональні та суб-національні функціональні проекти. Будівництво відносин знизу догори. Поступовість реформування міжнародних відносин. Концепція «спільного проекту». Конкретно-історичні приклади успішних функціональних проектів.

«Біологізація» міжнародних відносин.

Біологічні, фізіологічні трактування міжнародних відносин. Біхевіоризм як нова течія у дослідженні міжнародних відносин. Вплив теорії Чарльза Дарвіна на розуміння міжнародних відносин. Соціал-дарвінізм та його феномен. Херберт Спенсер. Мальтузіанство. Внесок Зігмунда Фрейда у розуміння природи міжнародних відносин, міжнародних конфліктів зокрема. Категорії агресії та фрустрації. Розвиток цього напрямку у роботах Едварда Гловера, Гарольда Ласуелла та Конрада Лоренца.

Євроінтеграційні проекти першої половини XX ст.

Сполучені Штати Європи графа Калергі та розвиток пан-європейського руху. Проект А. Бріана. Ідеї європейського федералізму. Федералістське об'єднання Європи як альтернатива тоталітаризму та гегемонізму («Маніфест за новий порядок» А. Марка, «Маніфест Вентотене» А. Спінеллі та Е. Россі, статті «Сполучені Штати Європи» Л. Ейнауді, «Маніфест Європейського Опору» А. Спінеллі, Е. Коломбо, А. Марка, Дені де Ружмона, А. Брюгманса).

Базові теорії європейської інтеграції.

Міжурядовий підхід до європейської інтеграції (С. Гофман, А. Мілоурд). Е. Моравчік і становлення ліберального міжурядового напрямку дослідження європейської інтеграції як міжурядової взаємодії. Функціоналізм (Д. Мітрані) та неофункціоналізм (Е. Хасс, Л. Лінберг, У. Селдонц, У. Матлі) про наднаціональний характер європейської інтеграції. Федералізм як теоретична модель європейської інтеграції. Плюралістична концепція інтеграції К. Дойча. Теорія «європеїзації» (М. Шмідт, Ф. Шміттер) про повноваження ЄС у різних сферах суспільного життя. Теорія «багаторівневого управління» або «управління через мережі» (Б. Колер-Кох, Г. Маркс): інтеграція як одночасний процес на національному, транснаціональному та регіональному рівнях.

РОЗДІЛ 5. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ.

Діяльність України у міжнародних організаціях.

Україна в ООН. Участь України у Раді Безпеки ООН. Україна та її позиція у Генеральній Асамблеї ООН. Співробітництво України в рамках ЮНЕСКО. Співробітництво України з Світовим Банком та МВФ. Україна в ЧАЕС та ГУАМ. Співробітництво України з ЄС та НАТО. Співробітництво між Україною та Радою Європи. Україна та ОБСЄ: сучасний стан та перспективи співробітництва.

Концепція, основні принципи й пріоритети зовнішньої політики незалежної України.

Особливості сучасного геополітичного становища України. Цивілізаційна роль України. Подвійна орієнтація України в сучасному світі. Багатовекторність. Україна як середня держава. Концептуальні основи

зовнішньої політики України. Ключові документи. Принцип позаблоковості vs євроатлантична орієнтація. Деідеологізація зовнішньої політики. Принцип територіальної цілісності. Несилові методи здійснення зовнішньополітичного курсу. Без'ядерний статус України. Регіоналізація зовнішньої політики України. Прагматичний характер сучасної зовнішньої політики української держави. Феномен економізації міжнародної діяльності України.

Національні інтереси незалежної України. Доктрина національної безпеки.

Сукупність національних інтересів незалежної української держави. Основні фактори національної безпеки. Доктрина національної безпеки України. Реальні й потенційні загрози безпеці України. Внутрішні й зовнішні аспекти безпеки. Військові й невійськові аспекти безпеки. Міжнародна система гарантій безпеки. Ядерне роззброєння України. Ставка на мінімально достатні звичайні збройні сили. Україна і режим нерозповсюдження ядерних озброєнь.

Українсько-російські конфлікти.

Еволюція українсько-російських відносин після 1991 року: ключові вузли протиріч. Проблема Чорноморського флоту. Економічний чинник двосторонніх відносин. Початок російської агресії в 2014 році. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну в 2022 році. Міжнародний чинник та міжнародні наслідки.

Європейський та євроатлантичний напрямки зовнішньої політики України. Відносини з США.

Інтеграція до Європейського співтовариства – пріоритет зовнішньої політики України. Етапи відносин Україна – ЄС. Угода про асоціацію з ЄС. Діалог Україна – ЄС на сучасному етапі. Відносини України з НАТО. Участь України в програмі «Партнерство заради миру». Хартія «Україна – НАТО». Інтенсифікований діалог. Сучасний стан співробітництва України і НАТО. Основні етапи розвитку українсько-американських відносин. Проголошення стратегічного партнерства України й США. Порядок денний двосторонніх відносин на сучасному етапі. Допомога з боку США за часів російської агресії.

Чорноморський регіон у зовнішній політиці України.

Значення Чорноморського регіону для України. Геополітичний, військово-стратегічний, економічний, екологічний та гуманітарний виміри міжнародних відносин в Чорноморському регіоні. Співвідношення елементів співробітництва й суперництва. Участь України в Чорноморському Економічному Співробітництві. Зростаюча роль Туреччини в Чорноморському регіоні. Українсько-турецькі відносини. ГУАМ. Україна та регіональні конфлікти. Вплив анексії Криму на регіональну безпеку та зовнішню політику України.

РОЗДІЛ 6. СВІТОВИЙ ПОРЯДОК ТА ГЕОПОЛІТИКА

Геополітичні наслідки Другої світової війни. Міжнародні відносини у початковій період «холодної війни».

Кардинальні зміни геополітичної обстановки після другої світової війни. Проблема мирного врегулювання та підготовка мирних договорів. Наростання американо-російських протиріч. Економічні, політичні, військові та концептуальні засади формування ідеології і політики «Холодної війни». Доктрина «стримування комунізму». Доктрина Трумена. Економічні, соціально-політичні і зовнішньополітичні аспекти Плану Маршала. Розкол Німеччини. Створення НАТО.

Відносини великих держав наприкінці 1950-х – на початку 1960-х років.

Загострення і територіальне розширення «холодної війни». Корейська війна. «Блокова дипломатія» США. Політика СРСР щодо країн Східної Європи. Доктрини «звільнення» і «масованої відплати». Женевська нарада. Суецька криза. Події в Угорщині. Берлінська криза. Карибська криза. Вихід Франції з воєнної організації НАТО.

«Розрядка» в міжнародних відносинах (1970-ті роки).

Економічні, політичні та воєнні передумови «розрядки» у міжнародних відносинах. Радянсько-американські та китайсько-американські переговори і домовленості. Проблема обмеження стратегічних озброєнь. Становлення Європейського центру сили. Зміни у зовнішній політиці Франції, ФРН та

Великої Британії. Загальноєвропейський процес. Заключний акт РБСЄ. Проблеми та протиріччя розрядки.

Крах біполярного світу та міжнародні відносини у 1990-х – на початку 2000-х років.

Криза і розпад СРСР. Міжнародні аспекти німецького об'єднання. Зміна геополітичної ролі США. Доктрина «розширення» (доктрина Клінтона). Перебудова НАТО і ЄС. Міжнародні відносини на Близькому Сході. «Ядерна проблема» у міжнародних відносинах. Терористичний акт 11 вересня 2001 року та його міжнародно-політичні наслідки. Формування «нового світового порядку».

Структура та роль ООН у міжнародних відносинах.

Передумови та історія створення ООН. Місце та роль ООН у роки «холодної війни». Мета та принципи діяльності ООН. Функції та основні напрямки діяльності Генеральної Асамблеї ООН. Структура та основні форми/методи роботи Ради Безпеки ООН. Напрямки діяльності та механізм прийняття рішень у Радбезі ООН. Проблеми реформування ООН. Структура та повноваження Міжнародного Суду. Функції та діяльність Економічної та Соціальної Ради ООН. Повноваження та функції Секретаріату та Генерального секретаря ООН. Миротворча та посередницька діяльність ООН. Проблеми реформування ООН. Нові концептуальні засади з підтримки міжнародного миру та безпеки. Діяльність ЮНЕСКО, Міжнародна організація з міграції (МОМ).

Передумови та початок інтеграційних процесів в Європі.

Передумови інтеграційних процесів в Європі після Другої світової війни. Вплив воєнно-політичних, економічних та ідеологічних чинників на політичні процеси в повоєнній Європі. Франко-німецьке зближення. Паризька угода (1951) та створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС). Цілі та інститути ЄОВС. Римські угоди (1957) та створення Європейського економічного Союзу (ЄЕС) та Євроатому. Три етапи та опори в розвитку ЄС. Існування в рамках трьох європейських спільнот (ЄОВС, Євроатом, ЄЕС) - перший етап становлення ЄС. Економічна інтеграція як перша опора європейської інтеграції. Спроби поширення інтеграції на політичну сферу (план Фуше-1, план Фуше-2) та причини їх невдач.

Декларація про створення європейського союзу (1981), Штутгартська декларація (1983), Єдиний європейський акт (1986) і розширення інтеграції та політичного співробітництва в Європі. Програма Європейського політичного співробітництва (ЄПС).

Інтеграційні процеси в Європі в 1990-х рр. на початку XXI ст.

Маастрихтський договір і трансформація європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС). Наступність Маастрихтського договору стосовно попередніх установчих актів. Формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки країн-членів - наступний етап та друга опора в розвитку ЄС. Рішення Мадридської зустрічі (1995), Брюссельської конференції (1997), Амстердамського саміту та формування нової архітектури європейської безпеки в контексті розширення НАТО. ЄС, ЗЄС і НАТО. Шенгенські домовленості та процес європейської інтеграції. Правове співробітництво (гармонізація правових систем країн-членів та внутрішньої політики) - третя опора ЄС. Прийняття Конституції Європейського Союзу та криза її ратифікації. Лісабонський договір (2009) та його значення для подальшого розвитку Європейського Союзу. Розширення ЄС. Інституційна структура ЄС. Функції та діяльність Європейської Комісії. Структура та система прийняття рішень Ради Міністрів ЄС, повноваження та формування Європарламенту. Європейський Суд. Європейська політика сусідства. Рада Європи – принципи діяльності. Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ). Діяльність Європейського суду з прав людини. Комітет міністрів Ради Європи.

Особливості розвитку інтеграційних процесів у Латинській Америці.

Створення та функціонування Організації американських держав (ОАД). Договір Манагуа 1960 р. про створення Центральноамериканського спільного ринку ЦАСР (Гватемала, Гондурас, Коста-Ріка, Нікарагуа, Сальвадор). Договір Монтевідео про створення Латиноамериканської асоціації вільної торгівлі (ЛАВТ). Карибська асоціація вільної торгівлі 1968 р. КАРИКОМ. Андська група 1969 р. у складі Болівії, Чилі, Колумбії, Еквадору та Перу. Картахенська угода. Амазонський пакт 1978 р. Створення Латиноамериканської економічної системи (ЛАЕС, 1975). Створення Латиноамериканської асоціації інтеграції (ЛАІ). Група Ріо (1986). Протокол

Кіто 1987 р. МЕРКОСУР 1991 р. у складі Бразилії, Аргентини, Уругваю та Парагваю. Асунсьйонський договір (1991) та договір Ору-Прету (1994).

Регіональні інтеграційні угруповання в Азії, Північній Америці, Африці.

Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС). Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА), Африканське економічне співробітництво. Ліга Арабських Держав (ЛАД), Організація «Ісламська Конференція» (ОІК), Рада співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ).

Зовнішня політика США у 1990-ті рр. Американо-українські відносини.

Зміна геополітичної ролі США наприкінці 1980-х - на початку 1990-х рр. США як єдина наддержава. Особливості зовнішньої політики адміністрації Дж. Буша. «Новий світовий порядок». «Буря в пустелі». Адміністрація Дж. Буша та «українське питання» у період дезінтеграції СРСР. Дипломатичне визнання України Сполученими Штатами. «Ядерна проблема» та американо-українські відносини у 1992-1993 рр. «Доктрина розширення» (доктрина Клінтона). Концептуальні основи політики США на пострадянському просторі. Еволюція американо-російських відносин у 1990-ті рр. Поворот до багатостороннього співробітництва в американо-українських відносинах (1994-1996 рр.). Місце України у регіональній політиці США. Політичне, економічне, військове, гуманітарне, космічне співробітництво США й України. «Стратегічне партнерство» Вашингтону та Києва.

Зовнішня політика США на початку XXI століття.

Події 11 вересня 2001 р. та їх вплив на зовнішню політику США. Відносини з Росією. Відносини з Україною, Помаранчева революція. Підсумки зовнішньополітичної діяльності адміністрації президента Дж. Буша-мол. Концептуальні основи зовнішньої політики адміністрації президента Б. Обама. Відносини з КНР, Кубою та Іраном. Адміністрація Обама та початковий етап агресії Росії проти України. Специфіка зовнішньополітичної діяльності адміністрації президента Д. Трампа.

Політика в регіоні Близького Сходу. Відносини з ЄС та партнерами по НАТО. Зовнішньополітична стратегія адміністрації Джо Байдена. Відносини з Китаєм. Американсько-українські відносини після початку повномасштабної агресії РФ в Україні у 2022 р.

Зовнішня політика країн Західної Європи у 1990-і роки – на початку XXI ст.

Зовнішньополітична діяльність урядів Дж. Мейджора (1990-1997 рр.), Т. Блера (1997-2007 рр.), Г. Брауна (2007-2010 рр.), Д. Кемерона (2010-2016 рр.), Т. Мей (2016-2019 рр.), Б.Джонсон (2019-2022 рр.), Л. Трасс (2022), Р. Сунак (2022 – 2024 рр.), К. Стармен (2024 р. – по теперішній час). Зовнішньополітичні підходи президентів Ф. Міттерана (1981 – 1995 рр.), Ж. Ширака (1995-2007 рр.), Н. Саркозі (2007-2012 рр.), Ф. Олланда (2012-2017 рр.), Е. Макрона (2017 – по теперішній час). Об'єднання Німеччини і формування нової системи міжнародних відносин. Зовнішньополітична діяльність канцлерів Г. Коль (1982 – 2005 рр.), Г. Шредера (1998-2005 рр.), А. Меркель (2005 – 2021 рр.), О. Шольц (2021 р. – по теперішній час).

Зовнішня політика країн Центральної та Південно-Східної Європи у 90-х роках XX століття.

Регіональні організації 1990-х рр., причини їх неефективності (ЦЄІ, листопад 1989; Вишеградська група, 1991; ЦЕФТА, 1992; ЧЕС, 1992 – ОЧЕС, 1998; Пакт стабільності для Південно-Східної Європи, 1999). Програма допомоги посткомуністичним країнам на шляху до ринкової економіки: ФАРЕ (1989). Югославська криза: міжнародний аспект. ЄС та США визнали Боснію та Герцеговину як нову державу. Підписання Загальної рамкової угоди про мир у Боснії та Герцеговині (Дейтонські домовленості, 21 листопада 1995). Продовження мандату місії миротворців Сили зі стабілізації (SFOR, 1997) на невизначений час. Загострення кризи в Косові. Створення Контактної групи з питання Косово (9 березня 1998) Операція НАТО «Союзницька сила» (24 березня - 10 червня 1999). Рішення РБ ООН № 1244: введення в Косово Міжнародних військових сил з підтримання миру (KFOR, 10 червня Операція НАТО з підтримки миру в Македонії 2001 р.. Охридська угода (2001). «Партнерство заради миру» (1994). Розширення НАТО в кінці 1990-х – на початку XXI століття. Адріатична хартія США з Албанією, Македонією, Хорватією (2003).

«Східний» напрямок зовнішньої політики країн ЦСЄ та ПСЄ на сучасному етапі.

Складення регіону «Нова Східна Європа» (Україна, Білорусь, Молдова), його характеристики та відносини з країнами «старої Східної Європи». Місце незалежної України у політиці країн східноєвропейського регіону. Постанова ВРУ «Про основні напрямки зовнішньої політики України» (2 липня 1993). Зовнішньополітична модель «України як моста між Заходом та Сходом» (політика багатовекторності, 1994-2002). Україна – асоційований член ЦЄІ (1994). Друга зовнішньополітична програма України (програма Кучми): «багатовекторна політика» (1996). Меморандум про стратегічне партнерство Польщі та України (1996). Мадридська «Хартія про особливе партнерство між НАТО та Україною» (1997). Угода про партнерство та співробітництво України з ЄС (ратифікована в 1998 р.). Єврорегіон «Карпати», 1993 (Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Україна). Єврорегіон «Буг», 1995 (Білорусь, Польща, Україна). Єврорегіон «Нижній Дунай», 1998 (Молдова, Румунія, Україна). Єврорегіон «Верхній Прут», 1999 (Молдова, Румунія, Україна). Створення Спільноти демократичного вибору (Україна, Грузія, Молдова, Литва. Латвія, Естонія, Румунія, Словенія, Македонія) (2005). «Східне Партнерство» (2008). Угоди щодо стабілізації та асоціації (SAA) (Грузія, Молдова, Україна). Індивідуальний план партнерства з НАТО (Молдова) та «прискорений діалог» (Україна).

Зовнішня політика країн Середнього Сходу.

Сучасний економічний та військовий потенціал Туреччини. Ісламський фактор в політичному розвитку країни. Політика Туреччини в регіоні Причорномор'я та Центральній Азії. Розвиток взаємовідносин між Туреччиною та країнами ЄС. Кіпрська проблема у відносинах між Туреччиною та Грецією. Курдська проблема. Створення та розвиток ОЧЕС. Динаміка турецько-американських двосторонніх відносин. Туреччина та «Арабська весна» на Близькому Сході. Концепції та стратегія ЗП Туреччини в ХХІ ст. Особливості політичного та економічного розвитку Ірану після Ісламської революції 1978-1979 рр. Стратегія ЗП Ірану. Ядерна програма ІРІ: регіональний та глобальний аспект. Зовнішня політика Тегерану в контексті

«Арабської весни». Сучасна регіональна політика ІРІ. Особливості відносин Ірану зі США та країнами ЄС.

Проблеми регіональної безпеки в зоні Перської затоки.

Регіон Перської затоки: геостратегічне та економічне значення. Регіональні центри сили (Саудівська Аравія, Іран, Ірак). Ісламська революція в Ірані (1979) та ірансько-іракська війна (1980–1988). Регіональний і міжнародний аспекти агресії Іраку проти Кувейту (1990). Війна у Перській затоці (1991). Режим санкцій щодо Іраку, еволюція іракської проблеми у 1990-ті роки. Події 11 вересня 2001 р. та їхній вплив на еволюцію близькосхідної стратегії США. Війна в Іраку (2003). Позиція близькосхідних країн, Росії та європейських держав. Конституція Іраку 2005 року. Утворення Курдського автономного району. Етноконфесійні проблеми сучасного Іраку та проблеми політичної стабільності. Ядерна програма Ірану на початку XXI ст. та дискусія навколо неї. Угода між Іраном та «шісткою» посередників 2015 року. Протистояння Ірану та Саудівської Аравії та його вплив на регіональні процеси.

Проблема ісламського фундаменталізму та радикалізму на Близькому Сході.

Визначення ісламського фундаменталізму. Поміркований та радикальний фундаменталізм. Причини поширення радикальної ісламістської ідеології в регіоні на сучасному етапі (економічний, політичний, ідеологічний та ін.). Ідеологія та діяльність радикальних ісламістських угруповань в регіоні: «Брати-мусульмани» (1928), «Хизбалла» (1982), ХАМАС (1987). Еволюція проблеми ісламського радикалізму після 11 вересня 2001 р. «Аль-Каїда», «Талібани» та війна в Афганістані (2001-2014). Роль радикальних ісламістів у громадянських війнах в Сирії, Ємені та Лівії (з 2011 р.). Феномен «Ісламської держави» (ІД): сутність, завдання та методи. Боротьба із проявами ісламського радикалізму в регіоні: проблеми та перспективи.

Зовнішня політика країн Далекого Сходу.

Сучасне геополітичне становище Китаю. Особливості географічного розташування та потенційні можливості впливу КНР в регіоні Східної, Південно-Східної та Центральної Азії. Економічний та військовий потенціал.

Концептуальні засади ЗП КНР. Розвиток двосторонніх відносин з США, Російською Федерацією, Японією. Участь КНР у міжнародних та регіональних організаціях. Проект «Один пояс, один шлях». Особливості політичного та економічного розвитку Японії після Другої світової війни. Стратегічне співробітництво між Японією та США. Сучасний економічний та військовий потенціал Японії. Стратегія ЗП Японії в XXI ст. Територіальні проблеми у зовнішній політиці Японії. Проблемні питання зовнішньої політики Японії у XXI ст.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бегма В., Шемаєв В., Радов Д. Нові напрями військово-технічного співробітництва Україна – США. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 3–4. С. 76–82.
2. Битяк Ю., Яковюк І. Спільна політика безпеки і оборони ЄС: еволюція і стратегія розвитку. Зб. наук. ст. за матеріалам III Харків. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова. 2017. № 1. С.3–9.
3. Брусиловська О.І. Особливості сучасного підходу Китаю до країн Чорноморського регіону. *Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього: монографія* / ред О. І. Брусиловська, В. А. Дубовик, І. М. Коваль. Одеса: ОНУ, 2020. С. 118-143.
4. Брусиловська О.І. Взаємодія ЄС та країн Центрально-Східної Європи. *Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, Вадекс, 2018. С. 386-415.
5. Брусиловська О.І. Переосмислення міжнародної сили РФ. *Глобальні тренди міжнародних відносин: монографія*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, Вадекс, 2020. С.194-226.
6. Брусиловська О. І. Посткомуністична Східна Європа: Зовнішні впливи, внутрішні зміни. Одеса: Астропринт, 2007. 352 с.
7. Вакарчук К.В. Політика США щодо Куби. *Регіональні студії*. 2022. № 30. С. 127-133.
8. Вакарчук К. Країни БРІКС у російсько-українській війні: позиція, загрози та наслідки. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. № 37. С. 13-22.
9. Гаврилова Н.В. Зовнішня політика країн Латинської Америки. Маріуполь: МДУ. 2020. Взято з http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2584/1/np_zovnishnia_polituka.pdf
10. Горбач О., Сигідус К. Порівняльний аналіз Європейської стратегії безпеки (2003) та Глобальної стратегії Європейського Союзу (2016). *Lviv Politechnic Publishing House*. 2017. № 2(3). С.57–62. Взято з <https://vlp.com.ua/node/18314>

11. Грубінко А. Роль Великої Британії у становленні зовнішньої і безпекової політики Європейського Союзу (1990–2019 рр.). *Сторінки історії: збірник наукових праць*. 2021. Вип. 52. С. 298-322.
12. Даниленко С. Геополітичні акценти зовнішньої політики США у Центральній Азії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. № 1 (46). С. 20-256
13. Дубовик В.А. Американо-українські відносини (1991-2017). *Стратегічна культура та зовнішня політика України* / за ред. І.М. Ковалю, О.І. Брусиловської, В.А. Дубовика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2017. С.120-137.
14. Епплблум Е. залізна завіса. Приборкання Східної Європи (1944–1956). К.: Києво-Могилянська академія, 2017.
15. Жигайло В.М. Місце США на міжнародній арені в 21 столітті. *Politicus*. 2017. Вип. 4. С. 107-112.
16. Захарченко А.М. Відносини між США та ЄС в контексті проблем безпеки Близького Сходу в період президентства Д. Трампа. *Політичне життя*. 2020. № 1. С. 96-101.
17. Зінько І. Зовнішня політика країн Північної Європи. Львів: ЛНУ ім. І. Франка. 2015. 328 с.
18. Історія міжнародних відносин : підруч. / під ред. І.В. Алексєєнко, А.Х. Маргулов, І.А. Єремєєва, М.В. Несправа. Дніпро: ДДУВС, 2020. 228 с.
19. Історія політичної думки України: підручник / за ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000. 2017. 632 с.
20. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / За ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000. 2015. 766 с.
21. Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ–2000. 2017. 590 с.
22. Корсак Р. Історія українсько-чеських відносин. Ужгород, 2016.
23. Кудряченко А.І., Мартинов А.Ю. Глобальні виміри зовнішньої політики Німеччини (2005 – 2021 рр.): калейдоскоп подій. Київ, 2022. 563 с.
24. Літра Л., Чхіквадзе І. Перспектива членства в ЄС для Грузії, Молдови та України: неможлива, забута чи прихована? К.: Інститут світової політики, 2016.
25. Лускалова К. Є. Україна-Румунія: Сучасні тенденції двосторонніх відносин. Київ, 2017.

26. Мартинов А. Спільна зовнішня і безпекова політика Європейського Союзу: основні етапи розвитку. *Європейські історичні студії*. 2015. № 1(5). С. 43-47.
27. Максименко І. В. Ядерна загроза у війні Росії проти України: позиція МАГАТЕ та ЄС. *Politicus*. 2024. № 1. С. 160-167.
28. Міжнародні відносини та зовнішня політика в еру «пост-правди»: монографія / ред. О. Брусиловська. К.: Вадекс, 2018. 368 с.
29. Міжнародні відносини та політика держав в умовах глобальних трансформацій: аналіз сучасної політичної думки: монографія / за ред. І.М. Коваля, О.І Брусиловської. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2016. 412 с.
30. Нікіпелова Є. Сутність поняття «безпека» та його використання у системі державного управління й міжнародних відносин. *Інтернаука*. 2017. № 10 (1). С. 29-30. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_10%281%29__7.
31. Орлик В. Зовнішньополітичні пріоритети нового уряду Великої Британії. Національний інститут стратегічних досліджень, 2022. 14 с.
32. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х томах / за ред. Н.М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. 535 с.
33. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х томах / за ред. Н.М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000», 2017. Т. 1. 516 с.
34. Редько В.Г., Басай О.В. Країнознавство: Іспанія, Латинська Америка. Київ: Видавничий дім “Сам”, 2017. 96 с.
35. Реміні Р. Коротка історія США. К.: Виват, 2022. 496 с.
36. Скічко І.А., Теміров Ю.Т. Пріоритети зовнішньої політики Франції за часів Е. Макрона. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. Том 2. № 12. С. 124-129.
37. Стратегічна культура та зовнішня політика України / Під ред. І. М. Коваля, О. І. Брусиловської, В. А. Дубовика. Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2017. 264 с.
38. Тихоненко І.В. Стратегія національної безпеки США як інструмент підтримки глобального лідерства та міжнародного порядку за адміністрації Б.Обами та Д.Трампа. *Політичне життя*. 2018. № 1. С. 158-163.
39. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього : монографія / За ред. О.І. Брусиловської, В.А. Дубовика, І.М.

Коваля. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Месникова, 2020. 176 с.

40. Brusylovska O. Russian narratives of the war in Ukraine as reflected in the Serbian and Polish press. *European Political Science*. 2024. <https://doi.org/10.1057/s41304-024-00479-4>

41. Brusylovska O. EU – Russia Relations: Main Issues and Forecasts. *Prospect of Development in EU Politics: Global and Regional Dimensions* / eds. O. Brusylovska, I. Koval, Odessa: Odessa Mechnikov National University Press, 2019. P. 73-92.

42. Hamilton S. U.S. Policy in Latin America – Time for a New American Realism. *Global Americans*. 2022. URL: <https://theglobalamericans.org/2022/05/u-s-policy-in-latin-america-time-for-a-new-american-realism/>

43. Henriksen T. American Foreign policy in the 21st Century. New York: Palgrave Macmillan, 2017. 332 p.

44. Kaufman J.P. A concise history of U.S. foreign policy. Rowman and Littlefield, 2021. 255 p.

45. Khoma N., Vdovychyn I. Deconstruction of the welfare state: the impact of globalization and technological factors. *Revija za socijalnu politiku*. 2020. № 27. P. 285-286.

46. Siddi M., Karjalainen N., Jokela J. Differentiation and the European Union's Foreign and Security Policy. *EU Integration and Differentiation for Effectiveness and Accountability. EUIDEA Research Paper*. 2021. № 9. 26 p.

47. Viotti P. R., Kauppi M. V. International Relations Theory. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2019. 170 p.

48. Sinovets P., Maksymenko I. Russian dr. Strangelove or how Moscow never stopped loving the bomb: Russia's approach to deterrence. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. № 38. С. 275-287.

49. Welt C. Ukraine: Background, Conflict with Russia and U.S. Policy. *Congressional Research Service*, 2021. 44 p.

50. Zoellick R.B. America in the world: a history of U.S. diplomacy and foreign policy. Grand Central Publishing, 2020. 673 p.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Зміст тестових завдань визначено Програмою фахового іспиту для вступу на навчання для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю СЗ Міжнародні відносини ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» на основі ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста).

Тест для фахового іспиту складається із завдань з **вибором однієї правильної відповіді** (ТЗ закритої форми). До кожного завдання подано чотири варіантів відповідей (А, Б, В, Г), з яких один правильний.

Загальна кількість завдань тесту – 50.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюється від 0 або 2 тестових балів.

Результат фахового випробовування оцінюють за шкалою від 0 до 100 балів.

Критерії оцінювання іспиту за фахом

ТЗ із вибором однієї правильної відповіді	Кількість балів
• неправильна відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповідь ненадано	0 балів
• правильна відповідь	2 бали
• мінімальна кількість тестових балів, яка дає право на участь в конкурсному відборі	12 балів
• максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тесту	100 балів

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт, в якому фахова атестаційна комісія вказує причину відсторонення та час. У разі використання заборонених джерел абітурієнт, на вимогу члена фахової атестаційної комісії, залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

Вступник має право подати письмову апеляцію щодо екзаменаційної оцінки (кількість балів), отриманої на вступному випробуванні. Апеляція

подається письмово у вигляді заяви у довільній формі на ім'я голови Приймальної комісії ОНУ імені І. І. Мечникова. Апеляційна заява подається вступником особисто згідно з Положенням про апеляційну комісію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Предметом апеляції може бути тільки оцінка з вступних випробувань. Не розглядаються апеляції, подані невчасно або з порушенням процедури подання.

Вступники, які не з'явилися на вступне випробування без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших вступних випробуваннях та конкурсному відборі не допускаються.

Голова фахової атестаційної комісії – Ю.І. Майстренко, к. політ. н., доцент кафедри міжнародних відносин, ФМВПС

